

Matkailututkimuksen matka menneestä tulevaisuuteen

The journey of tourism research from the past to the future

Johanna Heinonen, LAB ammattikorkeakoulu ja Itä-Suomen yliopisto

Juho Pesonen, Itä-Suomen yliopisto

Tiivistelmä

Suomalainen matkailututkimus on kehittynyt merkittävästi viimeisten kahdenkymmenen vuoden aikana, ja se on sopeutunut vastaamaan sekä yhteiskunnallisiin muutoksiin että globaalien haasteiden asettamiin vaatimuksiin. Tutkimuksen juuret ulottuvat 1990-luvulle, jolloin monitieteinen ja monialainen lähestymistapa vakiintui osaksi alaa. Nykyisin keskiössä ovat kestävyys ja vastuullisuuden teemat, jotka ovat laajentuneet luonnonsuojelusta kulttuurin ja paikallisyhteisöjen tarkasteluun. Tulevaisuuden haasteet edellyttävät uusia tutkimusmenetelmiä ja syvempää monitieteistä yhteistyötä, jotta matkailututkimus voi edelleen edistää kestävä kehitystä ja toimia innovaatioiden lähteenä.

Avainsanat: matkailututkimus, historia, tulevaisuus, monialaisuus

Abstract

Finnish tourism research has significantly evolved over the past twenty years, adapting to both societal changes and the challenges posed by global issues. The roots of this research trace back to the 1990s when a multidisciplinary and cross-disciplinary approach became established in the field. Today, the focus is on sustainability and responsibility, with these themes expanding from environmental conservation to also include the examination of culture and local communities. The challenges of the future will require new research methods and deeper interdisciplinary collaboration, ensuring that tourism research continues to promote sustainable development and serve as a source of innovation.

Keywords: tourism research, history, future, multidisciplinary

Johdanto

Matkailututkimus Suomessa on kehittynyt merkittävästi viimeisten kahdenkymmenen vuoden aikana. Helsingissä vietettiin toukokuussa Suomen matkailututkimuksen seuran 20-vuotisjuhlasymposiumia. Siellä esitetyt tutkimukset ja juhlaulkaisun kirjoitukset tarjosivatkin syvällisen katsauksen matkailututkimuksen menneisyyteen, nykyhetkeen ja tulevaisuuden haasteisiin Suomessa. Symposiumin antia tarkasteltaessa on selvää, että matkailututkimus on jatkuvasti sopeutunut ja kehittynyt vastaten sekä yhteiskunnallisiin muutoksiin että globaaleihin haasteisiin.

Monitieteinen ja monialainen matkailututkimus

Suomalaisen matkailututkimuksen alkua voidaan jäljittää 1990-luvulle, jolloin matkailualan verkostoyliopisto perustettiin tukemaan alan korkeakoulutusta ja tutkimusta (Ritola-Pesonen & Honkanen, 2024). Tänä aikana matkailututkimus alkoi vakiintua omaksi alakseen, ja se ammensi monista eri tieteenaloista, kuten liiketaloustieteestä, yhteiskuntatieteistä ja ympäristötieteistä. Tämä monitieteinen lähestymistapa on ollut yksi suomalaisen matkailututkimuksen vahvuuksista ja on mahdollistanut sen, että matkailua on voitu tarkastella laajasti eri näkökulmista.

Matkailualan verkostoyliopisto tarjosi alustan, jossa eri tieteenalojen tutkijat ja opettajat saattoivat tehdä yhteistyötä ja kehittää matkailualan opetusta ja tutkimusta. Tämä yhteistyö auttoi luomaan pohjan, jolle myöhempi tutkimus on rakentunut. Kuitenkin jo alkuvaiheessa tunnistettiin, että matkailututkimus tarvitsee vahvemman teoreettisen ja metodologisen perustan, jotta se voi kehittyä täysimittaiseksi tieteenalaksi.

Kestävyyden ja vastuullisuuden teemat keskiössä

Nykyään suomalainen matkailututkimus on keskittynyt yhä enemmän kestävyyden ja vastuullisuuden teemoihin. Jarkko Saarinen (2024) korostaa, että kestävä matkailu on noussut yhdeksi keskeisimmistä tutkimusalueista. Hänen mukaansa tutkimuksessa on keskitytty erityisesti luonnonsuojelun kestävään hallintaan, mutta 2010-luvulle tultaessa tutkimusteemat ovat laajentuneet käsittelemään myös kulttuurin, paikallisuuden ja yhteisöjen roolia matkailussa. Tämä laajennus osoittaa, että matkailututkimus on sopeutunut käsittelemään matkailun moninaisia vaikutuksia yhteiskuntaan ja ympäristöön.

Samanaikaisesti kriittinen yhteiskuntatieteellinen matkailututkimus on noussut tärkeäksi tutkimussuuntaukseksi. Tämä tutkimusperinne pyrkii muuttamaan sekä matkailua että sen tutkimusta käsittelemällä esimerkiksi osallisuuden, tasa-arvon ja eettisyyden kysymyksiä (Rantala et al., 2024). Tämä suuntaus heijastaa laajempaa yhteiskunnallista keskustelua, jossa matkailun vaikutukset paikallisiin yhteisöihin ja ympäristöön otetaan entistä vakavammin huomioon.

Tulevaisuuden näkymät

Matkailututkimuksen tulevaisuus näyttää monella tapaa lupaavalta, mutta samalla haasteelliselta. Kestävyyden ja vastuullisuuden teemat tulevat pysymään keskiössä, ja niiden merkitys vain kasvaa ilmastonmuutoksen ja muiden globaalien haasteiden myötä. Matkailututkimuksen on jatkossakin kyettävä vastaamaan näihin haasteisiin kehittämällä uusia teoreettisia ja metodologisia lähestymistapoja, ja näin auttamalla kentän toimintaa sen pyrkiessä hiilineutraaliuuteen. Tutkimuksen avulla voidaan luoda uudenlaisia työvälineitä ja innovaatioita, jotka voivat luoda kilpailukykyä kansainvälisestikin. Tutkimus yksinään ei riitä, vaan tieto pitää saada käyttöön niin poliittiselle kuin liiketoiminnan tasolle.

Eräs keskeinen tulevaisuuden suuntaus on monitieteellisyyden syventäminen. Liiketaloustieteellisessä matkailututkimuksessa on havaittu, että kestävyyden ja digitalisaation kaltaiset ilmiöt vaativat entistä enemmän eri tieteenalojen välistä yhteistyötä (Heiskanen et al., 2024). Tämä tarkoittaa, että matkailututkijoiden on jatkettava monialaista yhteistyötä, jotta he voivat kehittää ratkaisuja yhä monimutkaisempiin ongelmiin. Sama pätee myös kentän toimintaan; yhdistämällä ennakkoluulottomasti eri alojen osaaminen niin käytännön kuin tutkimuksen osalta, voidaan luoda vankempi pohja kilpailukykyiselle matkailu-Suomelle.

Katsottaessa tulevaisuuteen on selvää, että suomalainen matkailututkimus tulee kohtaamaan uusia haasteita, mutta myös uusia mahdollisuuksia. Symposiumin esitykset ja kirjoitukset osoittavat, että ala on tutkimuksen osalta hyvin valmistautunut kohtaamaan tulevaisuuden haasteet. Voimme kuitenkin toivoa, että tutkijoita otetaan aktiivisemmin mukaan päätöksenteon eri tasoille. Matkailututkimuksella on mahdollisuuksia jatkossakin olla keskeisessä roolissa matkailun vaikutusten ymmärtämisessä ja hallinnassa niin paikallisella, kansallisella kuin kansainväliselläkin tasolla, mutta se vaatii eri toimijoiden välistä.

Lopuksi

Matkailututkimus Suomessa on kulkenut pitkän matkan viimeisen kahdenkymmenen vuoden aikana. Se on kehittynyt monitieteisestä ja monialaisesta tutkimuksesta kohti syvempää ymmärrystä matkailun vaikutuksista yhteiskuntaan ja ympäristöön. Juhlasymposiumin kirjoitukset ja esitykset osoittavat, että suomalainen matkailututkimus on hyvin valmistautunut tulevaisuuden haasteisiin, ja sen rooli tulee olemaan yhä tärkeämpi erityisesti matkailun kestävän ja vastuullisen kehityksen edistämisessä.

Lähteet

Heiskanen, N., Komppula, R., Konu, H., Pasanen, K., Pesonen, J., Rääkkönen, J., & Suni, J. (2024). Liiketaloustieteellinen matkailututkimus Suomessa. *Matkailututkimus*, 20(1). Sivut 19-47

- Rantala, O., Haanpää, M., Haapakoski, A.-E., Hakkarainen, M., Höckert, E., Jutila, S., Lüthje, M., Nousiainen, M., Veijola, S., & García-Rosell, J.-C. (2024). Kriittinen yhteiskuntateellinen matkailututkimus Suomessa. *Matkailututkimus*, 20(1). Sivut 48-74.
- Ritola-Pesonen, U., & Honkanen, A. (2024). Matkailualan verkostoyliopisto osana matkailualan opetuksen ja tutkimuksen kehitystä. *Matkailututkimus*, 20(1). Sivut 14-18.
- Saarinen, J. (2024). Kestävä matkailu: katsaus tutkimusteemoihin ja -tarpeisiin. *Matkailututkimus*, 20(1) Sivut 75 - 94.